

ประเพณีประดิษฐ์บุญบังไฟบ้านนาทราย ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

โดย

นางอรอุมา เมืองทอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

วจ

001.433

อ386ป

2559

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	5
ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	5
ขอบเขตด้านสถานที่.....	5
ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	6
พัฒนาการทางความคิดของประเพณีประดิษฐ์.....	6
ความหมายของประเพณีประดิษฐ์.....	8
การประยุกต์ใช้กับประเพณีประดิษฐ์บุญบั้งไฟบ้านนาทราย.....	9
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
บุญบั้งไฟ.....	10
ประเพณีประดิษฐ์.....	13
กลุ่มที่ศึกษาประเพณีประดิษฐ์ที่อ้างอิงอดีตมาตีความใหม่.....	13
กลุ่มที่ศึกษาประเพณีประดิษฐ์โดยการอ้างอิงใหม่เพื่อรับใช้สภาวะการณ์ปัจจุบัน.....	14
กลุ่มที่ศึกษาประเพณีประดิษฐ์เพื่อการเคลื่อนไหวในระดับชาติ.....	15
กลุ่มคนลาวในหล่มเก่า.....	16
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	19
วิธีและขั้นตอนการวิจัย.....	19
พื้นที่ศึกษา.....	19
ประชากรที่ศึกษา.....	20
กลุ่มที่มีส่วนร่วมในการจัดการงานประเพณีบุญบั้งไฟบ้านนาทราย.....	20

กลุ่มชาวบ้านที่มีบทบาทสำคัญในงาน.....	21
กลุ่มผู้นำชุมชน.....	21
วิธีวิจัย.....	21
การศึกษาจากเอกสาร (Document Study).....	21
การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field study).....	21
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	22
การสังเกตแบบมีส่วนร่วม.....	22
การสัมภาษณ์.....	22
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	24
การนำเสนอข้อมูล.....	24
กรอบแนวคิดประเพณีประเพณีบุญบั้งไฟบ้านนาทราย.....	24
4 บริบทชุมชนบ้านนาทราย ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์.....	28
สภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชน.....	29
สภาพภูมิศาสตร์.....	33
ประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านนาทราย.....	34
การปกครอง.....	39
การศึกษา	40
ครอบครัว อาชีพ การถือครองที่ทำกิน.....	40
ภาษา.....	41
วัดกับความเชื่อชุมชน.....	42
ศาสนา ความเชื่อ.....	47
ฝั่งเครือญาติเจ้าพ่อ เจ้าแม่ บ้านนาทราย.....	49
ฝั่งสืบสายสกุลร่างทรง.....	50
ประเพณี พิธีกรรม.....	51
ประเพณี พิธีกรรม ที่เกี่ยวกับผีบรรพบุรุษ หรือเจ้าพ่อ เจ้าแม่.....	51
ประเพณีแขวนทุง เดือนเมษายน.....	51
ประเพณีสงฆ์เจ้าพ่อ เดือนเมษายน.....	53
ประเพณีเลี้ยงปีไล่ผีหลวง เดือนมิถุนายน.....	54
ประเพณีบุญบั้งไฟ เดือนพฤษภาคม/มิถุนายน.....	55

ประเพณีทำบุญเบิกบ้าน (บุญข้าะ) เดือนมิถุนายน.....	56
พิธีกรรม “ปัว”	57
พิธีกรรม “กินดองเจ้า”	58
วงล้อปฏิทินวัฒนธรรม บ้านนาทราย.....	59
ประเพณี พิธีกรรม ตามธรรมเนียมนิยม.....	60
เดือนสี่ มีนาคม บุญพระเวส (เทศน์มหาชาติ)	60
เดือนห้า เมษายน บุญปีใหม่ (บุญสงกรานต์)	60
เดือนหก พฤษภาคม บุญบั้งไฟ และบุญวิสาขบูชา.....	61
เดือนเจ็ด มิถุนายน บุญข้าะ (บุญเบิกบ้าน)	61
เดือนแปด กรกฎาคม บุญเข้าวัสสา (พรรษา).....	62
เดือนเก้า สิงหาคม บุญข้าวประดับดิน.....	63
เดือนสิบ กันยายน บุญข้าวสาก (สลากภัต)	63
เดือนสิบเอ็ด ตุลาคม บุญออกวัสสา (พรรษา)	64
เดือนสิบสอง พฤศจิกายน บุญกฐิน.....	65
พัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจและการดำรงชีพ.....	66
ยุคก่อนปี พ.ศ. 2500	66
ยุคพัฒนา พ.ศ. 2504 – 2537 (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1)..	68
ยุคปัจจุบันพ.ศ. 2537 – ปัจจุบัน (ประกาศใช้สภาองค์การบริหารส่วนตำบล).....	69
5 พลวัต : บุญบั้งไฟบ้านนาทราย.....	72
ประเพณีบุญบั้งไฟบ้านนาทราย ในยุคก่อตั้งชุมชน (ก่อนปี พ.ศ. 2481).....	74
โครงสร้างทางสังคมในบุญบั้งไฟบ้านนาทราย.....	75
ขั้นตอนการจัดการบุญบั้งไฟ.....	76
ประเพณีบุญบั้งไฟบ้านนาทราย ยุคพัฒนา (พ.ศ. 2481 – 2537).....	77
โครงสร้างทางสังคมในบุญบั้งไฟบ้านนาทราย.....	78
ขั้นตอนการจัดการบุญบั้งไฟ.....	79
สัญลักษณ์เริ่มต้นงานประเพณีบุญบั้งไฟบ้านนาทราย คือ “แท่งก้นหลอน”...	80
บรรยากาศการทำบั้งไฟ.....	80
การจัดเตรียมสถานที่และของใช้ในพิธีกรรม.....	81

บทที่	หน้า
วันงานประเพณีบุญบั้งไฟบ้านนาทราย.....	83
วันเก็บกากบั้งไฟ.....	84
ประเพณีบุญบั้งไฟบ้านนาทราย ยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2537 – ปัจจุบัน พิธีกรรมภาครัฐ).....	85
โครงสร้างทางสังคมในบุญบั้งไฟบ้านนาทราย.....	86
ขั้นตอนการจัดการบุญบั้งไฟ.....	87
สัญลักษณ์เริ่มต้นงานประเพณีบุญบั้งไฟบ้านนาทราย คือ “แห่กัณฑ์หลอน”...	89
การจัดเตรียมสถานที่.....	92
บรรยากาศการทำบั้งไฟ.....	94
การเตรียมสิ่งของที่ใช้ประกอบพิธีกรรม.....	96
วันสุก ดิบ หรือวันก่อนเริ่มงานบุญบั้งไฟบ้านนาทราย.....	100
วันงานประเพณีบุญบั้งไฟบ้านนาทราย.....	104
วันเก็บกากบั้งไฟ.....	125
ตารางเปรียบเทียบพิธีกรรมแต่ละยุค.....	127
6 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	130
สรุปผลศึกษา.....	130
บุญบั้งไฟบ้านนาทรายผ่านกระบวนการสร้างโดยใช้แนวคิดประเพณีประดิษฐ์ (Invented Tradition).....	131
ยุคก่อตั้งชุมชน (ก่อนปี พ.ศ. 2481).....	132
ยุคพัฒนา (พ.ศ. 2481 – 2537).....	134
ยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2537 – ปัจจุบัน).....	135
แนวทางการจัดการประเพณีบุญบั้งไฟในบริบทการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรม.....	137
ยุคก่อตั้งชุมชน (ก่อนปี พ.ศ. 2481).....	137
ยุคพัฒนา (พ.ศ. 2481 – 2537).....	138
ยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2537 – ปัจจุบัน).....	141
ความส่งท้าย.....	149
ข้อเสนอแนะ.....	150
บรรณานุกรม.....	151
ภาคผนวก.....	157
ประวัติผู้วิจัย.....	162